

Hamar biskops visitas i Folldal 25. - 30. oktober 2016

Visitastforedrag

Innledning

Jeg har som biskop i Hamar bispedømme gjennomført visitas i de to menighetene i Folldal kommune; Folldal og Øvre Folldal.

I følge primstaven, middelalderens kalender, starter vinteren i oktober-måned. Og under disse dagene har vi alt fått en liten forsmak på den hvite årstiden, ved kjølige temperaturer, litt glatte veier, og med den vakre vinterkåpen som dekker fjellheimen her. Det er vakkert i Folldal på denne tiden, og det har vært godt å ferdes rundt i en slik natur og få møte folk som både er flinke, stolte av og engasjerte i hjemstedet sitt og sin lokale kirke. Formålet med en bispevisitas er å støtte, inspirere og veilede menigheter og ansatte, og til å se hvordan kirkens nærvær synliggjøres på de mange ulike måter. Den lokale komiteen har laget et visitasprogram som har speilet dette formålet på en veldig god måte, og som har synliggjort overskriften som dere har valgt på visitasen - "Rom for alle".

Dette foredraget vil handle om det jeg har fått møte og sett disse dagene, og hva jeg tenker er områder som trenger særlig oppmerksomhet også i årene som kommer. Foredraget vil derfor være todelt. Første del er et tilbakeblikk på programmet med fokus på tema vi har berørt i de mange møtepunktene underveis disse dagene. I andre del vil dere få noen utfordringer å arbeide videre med.

Del 1

Oppsummering av programmet

Tirsdag 25. oktober

Det var virkelig et vakkert skue over bygda vi var vitne til fra vår base på Folldal Fjellhotell på Storhøseter tirsdag morgen. Selv med tåke, gav utsikten oss et panorama bilde over det mektige fjellandskapet som omfavner dalen. I det fjerne kunne vi skimte den flotte Folldal kirke, hvor vi på visitasens første dag samlet oss til **liturgisk åpning**. Gjennom sang, bønn og oppløftende ord ble tonen satt for det som disse dagene skulle bringe – og det er mektig i fellesskap å synge *"vidunderligst av alt på jord er Jesu Kristi rike. Det herlighet er òg så stor at det har ingen like."* Budskapet om Kristi rike er kirkens juvel – budskapet med "rom for alle".

I oppgaven med å formidle dette budskapet er **den kirkelige staben** helt avgjørende. Disse står i førstelinjetjenesten, og er med å bygge tillit mellom kirke og samfunn. Under møtet med de kirkelige ansatte snakket vi om den berikelsen som trosopplæringsreformen har vært for menighetene, og det er en entusiastisk stab som

forteller om et godt samarbeid seg imellom der alle tar i et tak. Dette er med å skape et "team" – en "vi- følelse"; uansett om man jobber på kirkegården, på kontor eller i kirkerommet. Jeg vil også berømme det strategiske arbeidet som gjøres gjennom å ha jevnliges stabsmøter, da dette er helt uvurderlig inn mot den nye tiden for kirken vår.

Pulsene steg og pusten ble tyngre når vi deltok på trimmen ved **Folldal Bo- og Service senter**. Dette er et godt tiltak for å fremme helse i rammen av en trygg sosial setting. Rommet ble raskt omjustert, og bordene satt til langbord – og vi koste oss med gode vafler og kaffe før vi hadde andakt. Det er alltid med stor respekt og ydmykhet jeg møter alle de som har vært med å bygge det gode samfunnet som vi ofte tar for gitt. Vi fikk omvisning, og fikk se den imponerende Seterstuggu som er bygd – et ihukommelsessted som er viktig for mange mennesker som har en sterk historie knyttet til seterdriften. Vi avsluttet besøket her med lunsj.

Tilbake i kirkestua møtte vi **menighet- og sokneråd**. Dette er et viktig møte ved enhver visitas. De kirkelige råd besitter den beste kompetansen på hvordan det er å være kirke lokalt, og hvordan det er å være menneske i de to menighetene. Rådene uttrykte hjerterom for de flyktningene som har kommet hit til kommunen, og vi samtalte om arbeidet som er gjort rundt fjellturen som ble arrangert av menighetene i forbindelse med "Det gode møte" prosjektet fra Hamar bispedømme. I tillegg diskuterte vi forholdet mellom menighetsråd og fellesråd – og hvordan det best kan gjøres for å ivareta de viktige oppgavene rådene er satt til å forvalte.

Historien om Folldal er også historien om gruvedrift. "Hakka" - som er motivet i kommunevåpnet gir oss et bilde av en kommune som er nært forbundet til gruvedriften, samtidig som det også symboliserer jordbruket. Derfor var vi på historisk grunn når vi reiste til Gruvekroa for å ha **møte med fellesrådet**. Her forberedte vi møte med kommunen; selvsagt ved å snakke om økonomi, men også en samtale om kirkens plass i lokalsamfunnet. En av kirkelig fellesråds hovedansvar er å vedlikeholde kirkebyggene, og derfor vil jeg honorere at det her foreligger en gjennomarbeidet vedlikeholdsplan for årene fremover.

Kvelden ble avsluttet med **middag sammen med stab, råd og frivillige**. Kirken er avhengig av frivillige for å virkelig gjøre sin oppgave, og det er beundringsverdig med så stor grad av frivillig arbeid, hvor både alvor og humor hører med. Det ble en god og varm stund i fellesskap som avslutning på den første dagen.

Onsdag 26. oktober

Onsdag morgen startet med et besøk på **kaffekroken på Prix**. Her møtte vi flere folldøler til en prat over en varm kaffekopp. Slike sosiale samlingsplasser er viktig på ethvert sted, og her på Prix møtes folk til fellesskap hver dag.

Deretter reiste vi videre til Folldal kirkegård, for å **møte 4-5-åringene i barnehagen**. Gjennom en vandring på kirkegården blir barna kjent med hagen over det levde liv – og får kjennskap til symboler, praksis og det kristne håpet. Kirkegårdene her i Folldal er velholdte og blir behandlet med den største respekt, og det er derfor viktig å kunne

inkludere barna i denne viktige plassen i bygda. Samlingen ble så avsluttet med et livat måltid i kirkestua.

På Folldal skole møtte jeg engasjerte og vitebegjærlige elever fra **6. og 9. klassetrinn**. Møte med barn og unge er en viktig og energigivende del av visitasen. Elevene var godt forberedt, og hadde mange spørsmål til biskopen; alt fra hvordan man blir biskop til om biskoper noen gang har egen livvakt.

I kirkestua hadde jeg **møte med lærerne** fra Folldal skole. Sammen satte vi søkelys på noen problemstillinger rundt relasjonen skole og kirke. Nye tider og nye utfordringer kan skape usikkerhet, men også nye muligheter for samarbeid. Det viktigste anliggende for meg er å styrke barnas livskompetanse, og da hører selvsagt det religiøse også med.

På **Frivillighetssentralen** var vi invitert til middag sammen med flere flykninger i kommunen. Vi fikk servert spennende mat fra Eritrea, Somalia og Etiopia. Vi fikk innblikk i det som kalles for internasjonal møteplass, eller «kveldsmaten» – som er et godt og viktig tiltak for å fremme god

integrering. Her møttes folk fra nord og sør, øst og vest – og man trenger slike gode møteplasser for å kunne bli kjent.

Kvelden ble avsluttet med **salmekveld i Dalen kyrkje**. Salmeboken vår er en skatt; og vi sang tradisjonssterke salmer, men også salmer av nyere dato. Visitasens overskrift "Rom for alle" ble virkeliggjort av alle de dyktige bidragsyterne i alle aldre. Det ble en flott avslutning på en innholdsrik andre dag.

Torsdag 27. oktober

Det var nok en himmel lik den som spant seg over Folldal tidlig torsdag morgen, som salmedikteren hadde i tankene da han skrev "I Østen stiger solen opp, nå spreder gull på sky". Et helt utrolig lys fulgte oss hele veien på vei til **Frankmotunet**. Her drives det viktig menneskebehandling – der eleven er i sentrum. Det er sterkt å høre elevenes fortelling, om alt de har vært igjennom – og den takknemligheten de har for å ha kommet til Tyrili. Vi fikk omvisning på dette imponerende anlegget.

Hos **Jørgen Husom** fikk vi møte landbruket i Folldal. Systematisk arbeid, og en stor tro på fremtiden er med å prege anlegget, med investeringer i ny teknologi slik som automatisk melkeanlegg. Jordbruket er viktig i Folldal, og det ble et oppløftende møte på Husom.

Etter lunsj på **Folldal Fjellhotell** ankom vi kommunehuset for **møte med kommunen**. Kirke og kommune har felles sak på så mange områder, det handler i all hovedsak om folks livskvalitet, og barns vilkår for å bli gagns mennesker, forebygging og omsorgsarbeid. Vi samtalte om skole-kirkesamarbeidet og betydningen av å styrke barnas livskompetanse gjennom å bli kjent med kirkehus, kirkegård og riter. Vi fikk høre fra lensmann og fra enhetslederne i kommunen. Fellestrådsleder la frem langtidsvedlikeholdsplanen. Videre drøftet vi hvor viktig det er med gode rutiner rundt budsjettprosessen, innbefattet faste møtepunkt for kommunen og kirkelig fellestråd. Det ble et møte med gjensidig forståelse og respekt.

Dere har mye å være stolt av her i Folldal, og ikke minst det storslåtte anlegget **Stormoegga skiarena**. Her er det gode muligheter, for store som små, til å utvikle seg innen idrett – og for samhold og glede.

Ikke mange km unna, på **Kvebergsøya**, inviterte kommunen til middag. Måltid har alltid vært viktig for å binde folk sammen – og denne torsdags ettermiddagen ble det god stemning med historisk orientering og humørfylte fortellinger.

Kvelden ble avsluttet i naturens tegn, med **Jegermesse i Egnund kapell**. Dette kapellet, med sitt varme og lyse rom, var det perfekte sted å avslutte denne kvelden. Vi bar frem symboler på alt som var høstet – i takk og bønn til Skaperen, og på kirkebakken fikk vi smake deilige viltprøver.

Del 2

Når jeg nå går over til del 2 av foredraget vil jeg peke på noen stikkord for videre arbeid i menighetene, i kirkelige råd og i samarbeidet med hele lokalsamfunnet.

I bispedømmets måldokument har vi fem hovedområder, og jeg vil bruke dem som overskrift på utfordringene til menighetene her.

Det første hovedområde er

I Gudstjenester og kirkelige handlinger

I Folldal arbeides det godt med gudstjenester og kirkelige handlinger. Her ivaretas den gamle tradisjonen med å ringe manuelt med kirkeklokkene, noe som gir klokkene en høy liturgisk funksjon. Den norske kirke har de senere årene vært gjennom store reformprosesser; både med tanke på gudstjenestereform og trosopplæringsreformen. Her i Folldal arbeider dere nå med å ferdigstille trosopplæringsplanen, og det er ingen tvil om at kirkens gudstjenesteliv gjennom kirkeåret blir sterkt påvirket av denne planen. Dette gjør noe med hvordan vi strategisk må planlegge den kirkelige aktiviteten. Derfor blir min første utfordring:

- 1) På ny å gjennomgå årshjulet i menighetene med hensyn til gudstjenester og andre aktiviteter, ikke minst med tanke på trosopplæringstiltak.*

Da går jeg over til neste satsningsområde som er:

II Omsorg og solidaritet

Diakoni er kirkens navn på alt omsorgsarbeid. Den virkelige prøvesteinen for et fellesskap er hvordan vi makter å gi menneskeverd til alle og erkjenne at vi er avhengige av hverandre.

Gjennom flere møtepunkter denne uken har kirkens diakonale engasjement blitt tydeliggjort. Under prosjektet "Det gode møte" har menighetene her i samarbeid med blant annet kommunen gjennomført et viktig tiltak inn mot integreringsarbeidet i kommunen, og det er flott å høre at det er ønskelig å finne muligheter til å fortsette dette arbeidet. Derfor blir min andre utfordring å:

2) Videreføre det allerede godt igangsatte tiltaket med "Det gode møte" ovenfor flyktninger.

Det tredje hovedpunktet jeg vil fokusere på er:

III Barn og unge

Det er på tre arenaer barn og unge på en særlig måte får kjennskap til kristen tro og tradisjon. Den første arenaen er hjemmet, hvor det grunnleggende verdifundamentet legges. Den andre arenaen er kirkens trosopplæring, hvor vi har som mål å styrke barnas tilhørighet til kirken gjennom delaktighet. Den tredje arenaen er i barnas dagligliv i barnehager og skoler. Vi vet noe om hva det betyr for både barn og voksne å bli kjent med sin egen kirke, og hvordan den konkrete kirken blir et symbol på dette å høre til i en større sammenheng og å høre til hos Gud.

Det neste temaet er:

IV Kirken i lokalsamfunnet

31.oktober 2017 er det 500 år siden Martin Luther slo opp sine 95 berømte teser på kirkedøra til slottskirken i Wittenberg. Dette markerte starten på reformasjonen, som på så mange vis har preget også Norge som land og samfunn. Neste år er det tid for å markere dette. Det er lagt mange planer for hvordan 500-årsjubileet kan markeres i Den norske kirke, men også lokalt er dette en viktig anledning. For eksempel er bibeloversettelse til den enkeltes morsmål, og fremveksten av salmesang og salmebøker, noe reformasjonen ga avgjørende bidrag til. Min tredje utfordring blir da:

3) å se nærmere på hvordan reformasjonsjubileet kan markeres i 2017 og de kommende årene lokalt i soknene i Folldal ved f. eks å:

a) Lage en bibel- og/eller salmebokutstilling

b) En utstilling av dåpskjoler

c) se på ulike trosuttrykk som finnes i lokalmiljøet – som f.eks. gamle skoleplansjer med motiv fra bibelfortellinger og håndverksprodukter i hjem og forsamlingshus.

Det er viktig med gode og formelle rutiner i budsjettprosessen mellom kommunen og kirken, og slik sikre god informasjon og flyt. Det er også nyttig å ha et statusmøte om utviklingen i andre halvdel av året. Derfor blir min fjerde utfordring å:

4) Styrke samarbeidet med Folldal kommune gjennom å:

a) kommunisere kirkens samfunnsoppdrag gjennom kontakt med administrativ og politisk ledelse i kommunen.

b) formalisere årlige budsjett- og statusmøter for økonomi

Det siste punktet jeg vil snakke om i dag er:

V Medarbeiderskap og organisering

Møte med nye utfordringer øker behovet for enda tettere samhandling både mellom de kirkelige ansatte og mellom stab og de folkevalgte. De kirkelige ansatte her i Folldal har alt jevnliges stabsmøter, noe som er et viktig arbeidsredskap. Et annet viktig redskap er, slik som også Kirkeloven § 9 fremhever, et møte mellom menighets-sokneråd og stab en gang i året. Derfor blir min femte utfordring å:

5) Gjennomføre en årlig felles møtedag mellom menighetsråd og sokneråd og alle kirkelige ansatte, for å arbeide med menighetsforhold og de felles oppgaver som foreligger.

Dere folkevalgte har nå sittet ca. ett år i deres posisjoner. Dere har gjort dere flere erfaringer og det har vært mange ting å sette seg inn i. I den forbindelse vil jeg gi dere en utfordring til å:

6) Gjennomgå de kirkelige råds oppgaver for å tydeliggjøre rollefordeling mellom menighets- og sokneråds og kirkelig fellesråds ansvarsfelt. Det er viktig å drøfte hva slags kommunikasjon som er viktig inn mot ivaretagelsen av dette på best mulig måte.

Min siste utfordring handler om kontorfasiliteter. Det er flott å ha kontorer på kommunehuset, med nær kontakt med de andre offentlige tilbudene i kommunen, samt den administrative og politiske ledelse. Kirkevergens kontor blir delt av flere medarbeidere, og det kan av og til oppleves som om det er liten plass. Derfor blir min syvende og siste utfordring å:

7) se på muligheten for å finne romsligere kontorforhold for de kirkelige ansatte.

Avslutning

Så er tiden kommet for å takke for visitasen. Hjertelig takk til alle som har vært involvert i planlegging og tilrettelegging. Takk for alle de gode rapportene som ble sendt inn på forhånd. Takk for tillit, gjestfrihet og hyggelige bordfellesskap.

Takk til alle for mange gode møter med mennesker i alle aldre. Jeg tar alle disse møtene med meg, alle håndtrykk, smil og ordskifte, ja, alt jeg har opplevd under visitasen. Hjertelig takk.

Gud velsigne Folldal og Øvre Folldal sokn!
Gud velsigne Folldal kommune!

Solveig Fiske
Hamar biskop

Utfordringer

- 1) *På ny gjennomgå årshjulet i menighetene med hensyn til gudstjenester og andre aktiviteter, ikke minst med tanke på trosopplæringstiltak.*
- 2) *Videreføre det allerede godt igangsatte tiltaket med "Det gode møte" ovenfor flyktninger.*
- 3) *å se nærmere på hvordan reformasjonsjubileet kan markeres i 2017 og de kommende årene lokalt i soknene i Folldal ved f. eks å:*
 - a) *Lage en bibel- og/eller salmebokutstilling*
 - b) *En utstilling av dåpskjoler*
 - c) *se på ulike trosuttrykk som finnes i lokalmiljøet – som f.eks. gamle skoleplansjer med motiv fra bibelfortellinger og håndverksprodukter i hjem og forsamlingshus.*
- 4) *Styrke samarbeidet med Folldal kommune gjennom å:*
 - a) *kommunisere kirkens samfunnsoppdrag gjennom kontakt med administrativ og politisk ledelse i kommunen.*
 - b) *formalisere årlige budsjett- og statusmøter for økonomi.*
- 5) *Gjennomføre en årlig felles møtedag mellom menighetsråd og sokneråd og alle kirkelige ansatte, for å arbeide med menighetsforhold og de felles oppgaver som foreligger.*
- 6) *Gjennomgå de kirkelige råds oppgaver for å tydeliggjøre rollefordeling mellom menighets- og sokneråds og kirkelig fellesråds ansvarsfelt. Det er viktig å drøfte hva slags kommunikasjon som er viktig inn mot ivaretagelsen av dette på best mulig måte.*
- 7) *se på muligheten for å finne romsligere kontorforhold for de kirkelige ansatte.*